

ki je na drugem mestu dejal, da je Murko s tem spisom dvignil Oblaku krasen spomenik. Upajmo, da se izvrši tudi želja dr. Murka, B. Ljapunova in J. Šišmanova, namreč da v kratkem izidejo Oblakova pisma. Tudi to mu bode spomenik.

K.

Med revijami.

»Vienac«, ki izhaja že 32. leto v Zagrebu, je prevzela pred kratkim »Matica Hrvatska«, ureja pa ga sedaj vseučiliški profesor dr. Gjurjo Arnold. Ta leposlovno-znanstveni tednik, čigar sotrudniki so bili in so še najodličnejši pesniki in pisatelji hrvaški, je nakopičil v svojih letnikih celo knjižnico duševnega blaga. Nam Slovencem je bil »Vienac« od nekdanj simpatičen, ker se je redno oziral na vse pojave naše književnosti. Marsikatera študija o naši literaturi je izišla v »Viencu«. Danes ima seveda »Vienac« več tovarišev, dobrih in slabših, pa je čisto naravno, da je nastala tudi med hrvaškimi revijami konkurenca. Baš vsled te konkurence »Vienac« zadnje čase ni prinašal več ilustracij in odpadlo je bilo tudi nekaj naročnikov. Uredništvo je celo izjavilo, da gre za »biti ali ne biti«. No naposled se je »Vienac« rešil iz zagate, ker ga je, kakor smo povedali, prevzela v svojo last »Matica Hrvatska«. Ne usojamo se dajati lastnikom vrlega »Vienca« nikakega sveta, vendar mislimo, da bi utegnili biti za list boljše, če bi izhajal samo vsakih 14 dni. Našemu tovarišu želimo iskreno mnogo sreče na prospah bratovske hrvaške književnosti.

* Listek. *

»Slovenska Matica« je imela koncem junija svoj običajni občni zbor. Občni zbori naše »Matice« ne vzbujajo dandanes več tistega vsestranskega zanimanja, kakor so ga vzbujali še pred kakimi 15 leti. To je pač nasledek našega razvoja. Najboljše leposlovne knjige izhajajo z unaj »Matice«. Pomislimo samo, koliko pesniških zbornikov slovenskih je že izdala tverdka Ign. pl. Kleinmayr & Fed. Bamberg v Ljubljani! V Gorici zalaga g. Gabršček s svojimi knjižnicami: »slovansko«, »salonsko« in »svetovno« naše čitajoče občinstvo z izbornim čtivom. V najnovejšem času pa izdaje tudi podjetna Schwentnerjeva narodna knjigarna v svoji založbi celo vrsto lepih slovenskih beletrističnih knjig. Pa tudi v Celju (pri Dr. Hribarju), v Trstu, v Mariboru pa drugod zagleda včasih beli dan po kaka književna novost. Delo književnega založništva in izdajanja se je porazsredotočilo, porazdelilo in porazvejilo. Vrhutega moramo vpoštevati pomnoženo število naših časnikov in beletristično-znanstvenih mesečnikov, ki prinašajo obilo in čimdalje več gradiva . . . Omenjamo pa občni zbor naše »Matice«, ker odkrito priznavamo, da ima »Matica« velikih zaslug za razvoj naše književnosti, zlasti znanstvene stroke. Marsikatero znanstveno delo bi pač ne bilo prišlo na svetlo, da ga ni vzela na svojo skrb »Matica«.

Velikih književnih in kulturnih zaslug naše »Matice« ne more tajiti nobeden pameten človek. Mi bi samo želeli, da bi »Matica« izdala v bodoče še več popularno-znanstvenih del, takih, ki se pečajo z modernimi vprašanji. Za vzor bi naj bila na eni strani »Matica Hrvatska«, na drugi strani pa češki založnik Jan Laichter v Pragi (Vinohrady), ki izdaje knjižnico najboljših poučnih spisov in kateri so bili omenjeni v julijskem zvezku našega »Zvona« v »listku« (str. 456.). To so vam prekrasne knjige, ki obravnavajo v svobodnem zmislu na objektivni, znanstveni podlagi posvetno in kulturno zgodovino, sociologijo, filozofijo, politično znanost, narodno gospodarstvo, etnografijo i. t. d. . . .

Takih knjig treba tudi nam Slovencem kakor žejnemu človeku pijače!

Razumeje se pa samo ob sebi, da tudi leposlovja ne sme zanemarjati, če hoče, da ji ostanejo zvesti naročniki člani iz našega meščanstva . . . Ali ker vidimo, da ravno moderni slov. beletristi ne izhajajo v zalogi naše »Matice«, slutimo, da utegne ta moment morebiti še bolj pomikati »Matico« na — znanstveno polje. Kako se bodo stvari razvijale v bodoče, sedaj še ne moremo vedeti. Toliko je gotovo, da bi mi Slovenci sami sebi kopali grob, če bi zanemarjali znanosti. Kateri narod na svetu more izhajati brez znanosti? In koliko dela nas še čaka! Mi še sami sebe ne poznamo! Ne poznamo ne svoje preteklosti dovolj, ne svojega slovanskega bistva. Kako potrebne bi bile študije po naši folkloristiki? V novejšem času povprašujejo po takih študijah tudi ruski učenjaki. Iščejo in brskajo po ljubljanskih knjižnicah, in kar najdejo, je smešno malo! — Kako malo so preiskani in preštudirani dosedaj naši slovenski dialekti! Zlasti štajerski slovenski dialekti so našim filologom prava terra incognita! In vendar so ta narečja prezanimiva!

Prav nič torej ne bi škodilo, če se »Matica« polagoma prelevi v nekako akademijo. Za sedaj pa je za nekaj časa še gotovo najboljša tista srednja pot, po kateri hodi že nekaj let sem: pol znanosti, pol leposlovja . . .

*

Letošnjega občnega zbora pa napredni »Ljubljanski Zvon« tudi zato ne sme prezreti, ker je izid volitev pokazal in dokazal, da naša »Matica« silno simpatizuje z mahničizmom v naši književnosti! Kdo ne ve, kaj je mahničizem? Če bi uničili vse tiste leposlovne knjige in časopise, katerim so Mahnič in njegovi nasledniki okoli »Kat. Obzornika« napovedali križarsko vojsko, potem res ne vemo, kaj bi imela še sploh slovenskega čitati naša inteligencija. Filozofska in literarna načela »Kat. Obzornika« so najreakcionarnejša, ki si jih moremo misliti.

Nazadnjaške tendence so v naših dneh po Evropi sila moderne. Zakaj jih favorizujejo in podpirajo oblastniki, to vedo oni najbolje, pa tudi mi vemo to predobro! In reakcionarne tendence so tudi med Slovenci od nekdanj zelo priljubljene in čez mero popularne! Najradikalnejše znanstveno in filozofsko-sholastično glasilo slovenske reakcionarne stranke je bil svoje dni »Rimski Katolik«, sedaj pa je njegov naslednik že omenjeni »Katoliški Obzornik«. Morebiti je poslednji še radikalnejši in agresivnejši od prvega. Nekateri članki tega spoštovanega kvartalnika so pisani s takim blaznim fanatizmom, da bi se jih niti Torquemada ali Peter Arbuez ne sramovala. Morebiti bi kak rajni španski inkvizitor celo rekel, da so bili njegovi govori prava limonada ali otročja sirotka

v primeri s strastnimi in že patološko nadahnjenimi napadi v »Katoliškem Obzorniku« na svobodomiselno slovensko književnost.

A na letošnjem občnem zboru »Slovenske Matice« je bil izvoljen v odbor urednik »Katol. Obzornika«! Bravo! Sto izvolitvijo je odbor naše »Matice«, ki je predlagal urednika »Katoliškega Obzornika«, javno odobril tendenco tega lista in stranke! Najlepše je to, da so »Obzornikovega« urednika volili tudi taki Matičarji, ki so drugače načelni nasprotniki vsake reakcije. Ali častiti Matičarji res niso mogli najti med slovenskimi naprednimi pisatelji posvetnega stanu moža, ki bi bil vreden, da sedi v njenem odboru? In končno je bil »Obzornikov« urednik pozneje izvoljen tudi v književni odsek! Ti dogodki kažejo, da je sklenila »Matica« nekak kompromis s »Katoliškim Obzornikom«, in da se morda čim prej spoji z »Leonino« v eno društvo. Mi seveda nimamo ničesar proti osebi »Obzornikovega« g. urednika, protestujemo pa najenergičneje proti njegovi izvolitvi v »Matičin« odbor! Če se »Matičin« odbor strinja z vsemi nazori in tendencami »Katoliškega Obzornika«, potem »Matica« ni več vseslovensko književno društvo, ampak strankarsko, samokatoliško in reakcionarno društvo. »Zares, žalostna je brezbriznost« — tako je pisal »Slov. Narod« dne 14. julija t. l. —« s katero izročamo sami svojo »Matico« v pest najnestrpnejšim zelotom, katerih vse delovanje stremi edino le za tem, da nam uničijo še tisto malo literarne svobode, ki smo si jo priborili s težkim trudom« . . .

Načrtali smo bili poprej nekoliko programa, po katerem bi imela naša »Matica« delati v bodoče po vzoru češkega založnika Laichterja. Kako pa naj »Matica« dela, če ima v svojem odboru toliko reakcionarnih elementov?! Pomilujemo gospoda predsednika, ki je bil kot bivši večletni urednik »Ljubljanskega Zvona« ves čas načelni nasprotnik »Rim. Katolika«, da ima sedaj na svoji desni in levi cel generalštab Mahničevcev! Procvitu naše »Matice« ti odborniki ne bodo koristili! Radi bi poznali tistega modernega slovenskega pesnika, novelista ali znanstvenika, ki bi dopuščal, da bi mu njegov rokopis cenzurirali in kastrirali pristaši »Katoliškega Obzornika«.

To je, kar smo morali povedati o letošnjem občnem zboru naše »Matice«. Z osebami se ne pečamo, oseb se ne dotičemo; borimo pa se in protestujemo energično proti ultranazadajaški struji, ki je zavlada v najnovejšem času v krilu naše »Matice«. Pričakujemo, da se to, kar se je letos zagrešilo, prihodnje leto korenito popravi! Način volitev je že tudi precej zavožen.

† Dr. Gajo Bulat, državni in deželni poslanec dalmatinski, je umrl 9. junija 64 let star. Rajni Bulat je bil odličen, energičen in neustrašen rodoljub. Ko je stopil v javnost in se začel pečati s politiko, je bila še vsa Dalmacija v laških rokah. Prvi svoj boj je pričel v Spletu proti takrat skoro vsemogočnemu Bajamontiju, voditelju laške stranke. Boj je bil ljut in vendar je zmagal kremeniti Bulat. Če je danes Dalmacija slovanska, to je v prvi vrsti zasluga Bulatova, ki je dosledno zahteval, da bodi v Dalmaciji, kjer so samo v primorskih mestih italijanske manjšine, drugače pa je prebivalstvo skozinskoz hrvaško (srbsko), hrvaški jezik uradni jezik ter učni v vseh šolah. Spojenja Dalmacije z ostalo kraljevino hrvaško, kar je bil tudi njegov ideal, sičter ni dosegel niti doživel, pač pa je do zadnjega vzdihla delal na to, da se utrdi slovanska misel v tej lepi, a od vlade tako zanemarjeni kronovini. Bulat je bil vzor delavnega rodo-